

معنای مفهومی رنگ در طراحی داخلی

واحد رحمان پور^{۱*}، غلامرضا نوری^۲

۱. کارشناسی ارشد طراحی صنعتی دانشگاه صنعتی امیرکبیر تهران (پلی تکنیک تهران)، ۲. کارشناسی ارشد طراحی صنعتی دانشگاه آزاد علوم تحقیقات تهران.

چکیده:

تجسم دنیای پیرامون بدون رنگ کمی دور از ذهن است. اگر بخواهیم رنگ را حذف کنیم، دیگر برای محیط زندگی خود نمی‌توانیم معنایی قائل شویم. به همین علت مقاله پیش رو به بررسی تأثیرات رنگ در زمینه مفاهیم و معنای تناسبات زندگی پرداخته می‌شود. رنگ نقش بسیار مهمی در طراحی داخلی و دکوراسیون ایفا می‌کند و بدون آن نمی‌توان عملکرد قابل توجهی از طراحی داشته باشیم. چرا که فرم، ساختار، بافت و ... در سیطره رنگ و در تکمیل هم هستند. به عبارتی رنگ را حاوی انرژی و سکون می‌دانیم، چرا که دارای انرژی روانی و فیزیولوژی و موجب تحت تأثیر قرار دادن محیط متناسب با انرژی خود (هر رنگ متناسب با تأثیرات فیزیولوژی و روانی خود) می‌گردد که این انرژی موجود در رنگ‌ها موجب القای حالات روانی خاصی در افراد می‌شود.

با استفاده از رنگ می‌توان به فضا مفهوم زندگی افزود که به‌طور مثال در حوزه‌های کیفیت زندگی، برندسازی و فاکتورهای انسانی مطرح می‌شود. در این مقاله رنگ از دو نظر اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱. رنگ از نظر معنا و مفهوم زندگی

۲. رنگ از نظر دانش روز

هر یک از موارد ذکر شده می‌تواند از نظر تأثیرات، شناخت متفاوتی بر مخاطب داشته باشد. به همین علت در این مقاله سعی شده انسان پسامدرن با جادوی رنگ و به کارگیری ترکیبی مناسب و کارآمد آشنا گردد. در نتیجه به بررسی مختصری از وضعیت به کارگیری رنگ در معماری کنونی و چند پیشنهاد مؤثر پرداخته شود.

کلیدواژه: طراحی مفهومی، معنا در طراحی، هویت‌سازی، خلاقیت، زیباشناسی، ایده پردازی

مقدمه:

عنوان کرد که رنگ منطبق با روحيات افراد و همچنين روحيات يك گروه در نظر گرفته شود.

رنگ در دکوراسيون داخلی وارد يك چالش بزرگی می‌شود، چرا که دکوراسيون داخلی را نمی‌توان بدون در نظر گيري رنگ تصور کرد. با این حال باید تمام جوانب استفاده از رنگ در دکوراسيون داخلی را در نظر گرفت. رنگ در هر جایگاه و هم نشینی با رنگ‌های دیگر و همچنین در ارتباط با فرم‌های متعدد مفهومش تغيير می‌کند. در کلیت می‌توان این‌گونه عنوان کرد که رنگ با تغيير جایگاه مفهومش را متناسب با آن جایگاه تطبيق داده و مفاهیمی جدید را تولید می‌کند. همچنین این مفاهیم با در نظر گيري فرهنگ و مکان و ... نیز تغيير می‌شوند.

اهداف تحقيق:

هدف اصلی از این بررسی مفهوم رنگ در دکوراسيون داخلی پیدا کردن راه‌های مؤثرتری برای القای روحیه کار در کاربران و ایجاد فضای بهتر در آن‌ها با توجه به عامل کاربر محوری است. همچنین این تحقيق در مبانی مفهوم شناسی رنگ پهنه گسترده و تأثیر مفاهیم رنگ را بر دکوراسيون داخلی بررسی می‌کند؛ و روند توصیف و نیز مفاهیم ادراکات رنگی در دنیای امروز و برداشت‌های فیزیولوژیکی آن است.

روش تحقيق:

رنگ یا مفهوم رنگ را می‌توان به روش‌ها و سیاق‌های متفاوتی مورد تجزیه، تحلیل و تحقيق و آزمایش قرارداد؛ لذا در این تحقيق، رنگ را از نقطه نظر مفهوم آن در طراحی داخلی و از دیدگاه کاربران مورد ارزیابی قرارداد. همچنین به علت اینکه تحقیقات زیادی بر روی تأثیرات رنگ در دکوراسيون داخلی در ادوار مختلف و همچنین در دنیای حاضر انجام پذیرفته است تا انسان مدرن امروزی به لحاظ زندگی در امنیت حتی روحی باشد. به همین علت از آزمایش‌های و همچنین از ارائه پرسشنامه‌های امتناع شده و مطالب را از روی اطلاعات موجود و همچنین از روی گزارش‌ها اعلام شده موثق انتخاب و تحلیل می‌شود- مطالعات انجام پذیرفته به صورت تحلیلی و توصیفی است.

تعريف رنگ

برای اینکه بتوان در مورد رنگ توضیحاتی را مبذول کرد، قبل از هر چیز باید برای رنگ تاریخچه و همچنین تعریفی ارائه داد. در سال ۱۶۶۶، اسحاق نیوتن، دانشمند نامدار انگلیسی، کشف

رنگ پدیده‌ای است که از دو جنبه فیزیکی و شیمیایی مورد بحث قرار می‌گیرد و در جهان رنگ، کیفیت مشاهده رنگ‌ها از طریق قیاس و توسط چشم و مغز صورت می‌گیرد. رنگ یک‌زبان جهانی است که احساسات را تحریک می‌کند و فرهنگ‌ها را شکل می‌دهد. رنگ یکی از ملزومات باشکوه زندگی است، خانه‌ای که غرق رنگ‌های مناسب باشد همیشه آرامش بخش است و برخلاف سایر ملزومات دکوراسيون، یک بعد انسانی دارد که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. در واقع رنگ، می‌تواند حالت‌ها را تغيير دهد، فضای خاصی را به وجود آورد و روحیه انسان را بهتر کند و جولانگاه خوبی برای خلاقیت انسان است (کابستیک و لوید، ۳، ۱۳۸۵) همچنین رنگ بر اساس تحقیقاتی که انجام گرفته است برای دستیابی به یک مطالعه موفق درباره رنگ‌ها عوامل مداخله‌گر مختلفی وجود دارد و می‌بایست این عوامل را کنترل شده در نظر گرفت. عواملی همچون سن، جنسیت، احساسات رنگ روشنایی محیط اشباع شدگی رنگ منابع نوری رنگ‌های مجاور، بافت و عوامل فرهنگی (۶- ۲۸: Park, J. ۲۰۰۹) حال بر مبنای این اطلاعات به دست آمد باید مفهوم رنگ‌ها را متناسب با محیط سنجش کرده و رنگی قابل قبول انتخاب نمود. در انتخاب رنگ عوامل دیگری غیر عوامل یادشده نیز وجود دارد همچون: رنگ سازمانی، تأثیر نور طبیعی و نورپردازی، عوامل برندینگ، تأثیرات رنگی محیط و یا طراحی‌های دگر بر روی رنگ دکوراسيون که می‌خواهید طراحی کنید^۳ و...

بیان مسئله:

امروزه رنگ در بیشتری از علوم مورد توجه قرار می‌گیرد و دارای مفاهیم و اهمیت است. به گونه‌ای که نمی‌توان رنگ را از هیچ شاخه‌ای جدا تصور کرد. تبلیغات، فروش و حتی الکترونیک که رنگ را به عنوان عاملی برای تعمیر و نگهداری و همچنین آگاهی دهنده مورد کاربرد و ارزیابی قرار می‌دهند از رنگ ب سود خود استفاده می‌کنند. همچنین می‌توان این را

^۳ این مفهوم بیشتر در غرفه سازی های نمایشگاهی مطرح می باشد. به گونه ای که رنگ منتخب ما برای دکوراسيون غرفه تحت شعاع دکوراسيون غرفه مجاور قرار می گیرد. در نتیجه باید تأثیرات محیط را بیش از پیش در نظر داشته باشیم. همچنین باید یاد آور شویم که برندینگ غرفه رنگی خاص و همچنین فرمی مرتبط با برند را طالب است از نظر نگذارنیم و طرحی باب میل نزنیم بلکه از روی منطق و اصول دیزاین رفتار کنیم.

کرد که چنانچه نور خالص سفید از یک منشور عبور داده شود، به رنگ‌های قابل‌رؤیت تجزیه می‌شود. نیوتن همچنین کشف کرد که هر رنگ از یک طول موج منحصر به فرد تشکیل شده و قابل تجزیه به رنگ‌های دیگر نیست. آزمایش‌های بعدی نشان داد که با ترکیب نورها می‌توان رنگ‌های مختلف را ایجاد کرد. برای مثال، نور قرمز در ترکیب با نور زرد، رنگ نارنجی را به وجود می‌آورد. رنگی که بر اثر ترکیب دو رنگ دیگر به وجود آید را ترکیبی می‌گویند. بعضی از رنگ‌های، مثل زرد و ارغوانی، در صورت ترکیب شدن، همدیگر را خنثی می‌کنند و نور سفید می‌سازند. این رنگ‌ها را نیز رنگ‌های مکمل می‌نامند. (احمدی، ۱۳۸۴) همچنین خودرنگ در منابع علمی رنگ نوعی از ادراک تعریف شده است که از محیط اطراف توسط طول موج‌های متفاوت نوری از طریق چشم جذب و توسط مغز تفسیر می‌شود. چشم انسان قابلیت دیدن رنگ‌ها را ندارد. نور بر سطوح می‌تابد و با انعکاس به چشم وارد می‌شود و باعث تولید جریان الکتریکی در چشم می‌گردد که در مغز این جریان به رنگ ترجمه می‌شود. تشخیص سطوح رنگی مختلف توسط الگوهای متفاوت سیگنال‌های عصبی که توسط گیرنده‌هایی که در شبکیه وجود دارند تولید می‌شوند. این الگوها باعث تشخیص سطوح رنگی مختلف می‌گردند (Jo edge K, ۲۰۰۳، ۸) - همچنین رنگ در لغت‌نامه دهخدا اثر مخصوصی که در چشم از انعکاس اشعه‌ی نور در روی اجسام پدید آید بیان می‌شود.

طریقه دیدن رنگ

دیدن رنگ ذهنی مبتنی است بر دو پدیده که باهم قرابت دارند: یکی تصویر که عبارت است از احساس رنگ پس از رفع تأثیر یک محرک^۴ و دیگری تبیین^۵. پس تصویر به عبارت دیگر، احساس بصری است که بلافاصله پس از قطع تحریک عامل خارجی حاصل می‌شود. با این حال تصویر دو گونه است، مثبت و منفی: نوع مثبت پس تصویر آن است که رنگ احساس شده و همان رنگ محرک است، یعنی تصویر قرمز همان فام قرمزی است که چشم را تحریک کرده است. این پس تصویر پس از مدتی ذخیره شدن به یک محرک شدید مثلاً نور یک نورافکن و بعد از بستن چشم‌ها اتفاق می‌افتد. پس تصویر منفی آن است که احساس شده، مکمل رنگ محرک است؛ مثلاً پس تصویر قرمز؛ سبز.

پس تصویر منفی هنگامی رخ می‌دهد که بعد از ذخیره شدن به یک محرک شدید، چشم‌ها به یک سطح سفید خالی و یا خاکستری معطوف شوند، علت پس تصویر مثبت را تداوم روند شیمیایی در شبکه بعد از رفع اثر محرک، ذکر می‌کند، درباره علت پس تصویر منفی، غالباً روند خستگی شبکیه را مطرح می‌سازد.

مفاهیم شناختی و مفهومی رنگ در ادوار گذشته

بررسی تأثیر رنگ‌ها بر جسم، موضوعی بوده که همواره در طول تاریخ مطرح بوده است. آشوریان، بابلیان و مصریان همگی به‌نوعی از رنگ و نور در درمان استفاده می‌کردند (۹۵ - ۱۰۳: Demarco and Clarke, ۲۰۰۱) ایرانیان باستان از نوعی رنگ درمانی که بر اساس تابش نورانی بوده، استفاده می‌کردند. فیثاغورث فیلسوف یونانی در ۵۰۰ سال قبل از میلاد باور داشت که با موسیقی، شعر و رنگ می‌توان بیماری را درمان کرد. سلسیوس که در ابتدای عصر مسیحیت پزشکی هم می‌کرده از رنگ برای درمان بیماری استفاده می‌کرده. او نوشته است که ضماد به رنگ قرمز به نظر می‌آید باعث می‌شود زخم سریع‌تر بازسازی و ترمیم شود. باورهای قدیمان در رابطه با نیروی رنگ در درمان بسیار ساده بوده است. آن‌ها باور داشتند رنگ‌ها با بیماری‌ها وابسته به هم هستند، چراکه بیماری رنگ تولید می‌کند (Birren, ۱۹۶۱، ۲۱). همچنین مصریان اولین تمدنی بوده‌اند که تحقیقاتی در رابطه با رنگ درمانی داشته‌اند. آن‌ها راهروهای رنگی در معابد خود مانند کارناک و طیس ساختند که در آن‌ها تأثیر رنگ بر افراد در درمان و بهبودی را کشف کردند. (Jo edge K, ۲۰۰۳، ۱۰) در باب تأثیرات رنگ بر روی بدن مقالات زیادی نگارش شده است که در اینجا از آوردن این مطالب اجتناب گردیده است.

ضرورت رنگ در دکوراسیون داخلی

فنون وابسته به معماری و طراحی داخلی مرکب از دست‌اندرکاری تعدادی عناصر وابسته به هم شامل فضا، فرم، نور، بافت و رنگ است. طراحان داخلی هنگام طراحی ارتباط فضاها، نور، فرم، بافت و رنگ را مورد توجه قرار می‌دهند اما یکی از اجزایی که به‌طور معمول پس از دیگر اجزا به آن توجه می‌شود رنگ است. البته در نظر داشتن این موضوع بسیار مهم است که رنگ جزئی جدایی‌ناپذیر از خواص سطوح فضا است؛ و یک طراح خوب به هنگام طراحی فرم فضاها، اجسام را به‌صورت رنگی تصور می‌نماید و در ترکیب فضا بکار می‌گیرد.

تأثیرگذاری رنگ در ایجاد حال و هوای محیط، جلب توجه، بزرگ‌تر یا کوچک‌تر جلوه دادن، تفکیک فضاها و سطوح از یکدیگر، تعریف فضاها، تعدیل یا تشدید بافت از جمله قابلیت‌های فوق‌العاده رنگ هستند که در صورت استفاده مناسب از آن در محیط داخلی ساختمان و نماهای بیرونی را به نظر بیننده زیبا می‌نمایاند.

اثرات روانی رنگ در دکوراسیون داخلی

به‌طور کلی رنگ‌ها به سه دسته اصلی تقسیم می‌شوند: رنگ‌های گرم، سرد و خنثی

رنگ‌های گرم: رنگ‌های گرم محرک سیستم عصبی بوده و احساسات را تشدید می‌کنند. این دسته از رنگ‌ها به‌وضوح قابل‌رؤیت بوده و موجب جلب توجه می‌گردند. رنگ‌های قرمز، نارنجی، زرد و ارغوانی رنگ‌های گرم به حساب می‌آیند؛ که می‌توان کاربردهایی چون، رنگ قرمز: اتاق غذاخوری، آشپزخانه، راهروها و اتاق بازی کودکان - نارنجی: در ورودی و راهروها، اتاق غذاخوری و اتاق نشیمن - رنگ صورتی: در اتاق خواب، اتاق کودک، اتاق نشیمن، سرویس‌های بهداشتی و هال - رنگ زرد: در آشپزخانه، اتاق کار و اتاق نشیمن هم‌چنین به‌ندرت و به‌صورت خیلی ناچیز در اتاق خواب بزرگسال می‌توان از رنگ زرد استفاده کرد.

رنگ‌های خنثی: رنگ‌های هستند که در طیف رنگی وجود نداشته و از ترکیب رنگ‌های دیگر به وجود می‌آیند و می‌توانند اثرات مثبت یا منفی داشته باشند. سیاه، سفید، خاکستری، بژ و قهوه‌ای رنگ‌های خنثی هستند.

رنگ‌های سرد: رنگ‌های آرامش‌بخش بوده و هارمونی آن‌ها در محیط‌های مختلف بیشتر است و زیاد در چشم نیستند. رنگ‌های آبی، نیلی و سبز از جمله رنگ‌های سرد می‌باشند، (ارگونومی، کاربرد مفهوم رنگ‌ها، ۱۳۸۹) که می‌توان کاربردهایی برای این گروه رنگی در نظر گرفت. رنگ آبی و بنفش متمایل به آبی: اتاق کار و اتاق مطالعه، سرویس بهداشتی، اتاق نشیمن و اتاق خواب - رنگ سبز: این رنگ در اکثر فضاها قابل‌استفاده است و چون رنگ هماهنگی است می‌توان آن را بارنگ‌های دیگر ترکیب کرد.

تضاد رنگ‌ها:

خصیصه‌ای از رنگ است که بستگی تام به مشخصات رنگ‌های مجاور دارد و عبارت است از اختلاف بین تیره و روشن در یک

تصویر. اگر تضاد کم باشد تصویر مسطح دیده می‌شود و حالت عمق و برجستگی آن از بین می‌رود. تضاد رنگ متعلق به شخصیت‌های شاد، پرتحرک و اجتماعی است و عدم تضاد مربوط به شخصیت‌های آرام، خنثی و تأثیرپذیر است؛ اما این تعبیر همه‌جا عمومیت ندارد بلکه به‌تناسب شرایط زمانی و مکانی متغیر است.

مکمل:

حالتی از هم‌نشینی رنگ‌هاست که در آن رنگ‌ها دوه‌دو در کنار هم بیشترین هماهنگی و هارمونی را باهم ایجاد می‌کنند و بیننده را آزار نمی‌دهد. درعین‌حال خلأ کمبود رنگ را پر می‌کنند.

رنگ و ساختمان

رنگ در ساختمان مشتمل بر اطلاعات بسیار زیادی است و حتی حیطة به حیطة آن فرق می‌کند. ولی در کلیت می‌توان این‌گونه ابراز داشت که به کار بردن رنگ‌های سرد برای اجزای اتاق خواب مکانی به‌دور از تنش و آرامش‌بخش برای خوابی شیرین را فراهم می‌کند. دیوارهای اتاق خواب را برای ایجاد آرامش به رنگ‌های سرد و ملایم مانند آبی رنگ‌آمیزی کرد. رنگ سفید و یا کرمی برای قسمت پذیرایی و نشیمن می‌تواند موجب راحتی اعصاب گردد. در نمای بیرونی ساختمان‌ها اگر از دو رنگ متضاد (روشن و تیره) استفاده شود موجب زیباتر شدن نما می‌شود و همچنین در ساختمان‌های تجاری و اداری استفاده از رنگ سفید، قرمز تیره و نارنجی توصیه می‌شود. برای اینکه به این مفاهیم کلی دست یافت در تصدیق مطالبی که پیش‌تر ارائه شد باید قبل از هر انتخاب رنگی به شناسایی عوامل مرتبط با رنگ دست یافت. مثلاً این دکوراسیون برای چه قشری از جامعه و چه سنی طراحی می‌شود - اگر برای طراحی غرفه مذهبی رنگی را در نظر گرفت هرگز دنبال رنگ‌های نارنجی و بنفش نمی‌توان رفت، اگر هم استفاده شود از این حیطة رنگی تحت شرایطی که مفهومی مدنظر مفهوم دکوراسیون داشته باشد می‌توان به کاربرد.

خصوصیات مفهومی هر رنگ

رنگ در طراحی صنعتی به‌عنوان ارزان‌قیمت‌ترین شیوه در گشتالت یک محصول برای تغییر، شناخته می‌شود و همچنین رنگ بهترین گزینه برای تحت تأثیر قرار دادن مخاطب برای خرید و همچنین ترغیب برای نگاه کردن است. درنتیجه در

نقش نور و رنگ در فضا و محیط

با در نظر گرفتن نور به عنوان یکی از مؤلفه اصلی فضا و ترکیب آن با فضای مجاور، شکل خاصی از سازمان‌یافتگی متمرکز شده را می‌توان پدید آورد که در آن می‌توان به الگویی کلی دست یافت. متأسفانه تقلیدهای نادرست از معماری غربی جلوه‌هایی زیبا، اما فضایی بی‌معنا در معماری معاصر ایران به وجود آورده است؛ و چون رنگ و محیط انسان‌ها را از لحاظ زیبایی و به واسطه روان‌شناختی تحت تأثیر قرار داده و در روحیه انسان اثرات غیرقابل انکاری داشته است. (یاوری، ۱۳۸۴، ۴۵) این‌گونه تقلیدها بدون در نظرگیری محیط اجرا موجب به وجود آمدن تنش‌های روان‌شناختی و فیزیولوژی در افراد می‌گردد. همچنین برای انتخاب رنگ در این محیطها مواردی حائز اهمیت است که گزینه‌ای از این انتخاب به تأثیرات رنگ به وضعیت ذهنی و روانی افراد برمی‌گردد. خاطرات، تجربه‌ها، وضعیت روحی و بسیاری از عوامل دیگر از جمله عوامل جغرافیایی، آب و هوایی، اجتماعی، فرهنگی و حتی جنسیت و سن افراد در شدت و نوع این تأثیرات دخالت دارند. (حسین براد ۱۳۸۴:۱۱۹)

آشنایی با مفهوم و فواید ارگونومی^۶ رنگ در دکوراسیون داخلی

رنگ‌ها هرکدام بر افراد اثر خاص و متفاوتی دارند که به دنبال آن رفتار و عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در روانشناسی کار، رنگ را در محیط کار به عنوان یک متغیر فیزیکی در نظر می‌گیرند که می‌تواند بر میزان بازدهی کارکنان تأثیر بگذارد. این تأثیر در محیط‌های دیگر و همچنین در دکوراسیون‌های مختلف نیز بی‌تأثیر نیست؛ و موجب تأثیر بر عملکرد افراد می‌گردد. این تأثیر حتی در روند فروش نیز تأثیراتی را به دنبال دارد چراکه تحت تأثیر محیط می‌توان اقدام به خرید کرد. حال این محیط اگر بتواند ما را جذب و موجب اعتمادسازی ما گردد ترغیب به خریدن را در ما تسریع می‌بخشد.

دکوراسیون داخلی رنگ سخنی کلیدی برای خود دارد که موجب جذب و ترغیب و همچنین تحت تأثیر قرار دادن مخاطب را دارا است.

اگر بتوان به مفاهیم رنگ در محیط و همچنین در دکوراسیون داخلی پرداخت. باید رنگ‌ها را در کنار یکدیگر تصور کرد و یک رنگ را نمی‌توان بدون رنگ‌های دیگر تصور کرد و همچنین باید نورپردازی محیط را نیز مدنظر قرارداد، چراکه نور می‌تواند تن‌های دریافتی ما از رنگ را در تشکیل شبکه برایمان تغییر دهد.

تأثیر روانشناسی رنگ‌ها

بررسی رنگ‌ها و تأثیرات آن‌ها بر بیماران با توجه به نقش بسیار گسترده و پراهمیت رنگ‌ها در زندگی انسان، دارای ابعاد مختلفی است. اهمیت و نقش رنگ در زندگی، مفاهیم مختلف و متنوعی از آن را در ذهن زنده می‌کند. در این صورت ارائه‌ی یک تعریف مشخص و تعبیر مختصر نه تنها مفهوم جامع و گسترده رنگ را در بر نخواهد گرفت، بلکه برای درک ابعاد وسیع آن گمراه‌کننده نیز خواهد بود. رنگ در همه‌ی ابعاد زندگی جاری است و بنابراین مفهوم آن به همان گستردگی مفهوم زندگی است یا به قول ایتن رنگ خود زندگی است (حسینی راد، ۱۳۸۴: ۹۴). رنگ به عنوان یکی از اصلی‌ترین جنبه‌های ارتباط بصری، بر روی افراد جامعه به تناسب سن، تحصیلات، شرایط اجتماعی، دیدگاه‌ها و ... تأثیرات متفاوتی می‌گذارد و ادراک افراد از رنگی خاص، تابع متغیرهای گوناگون است. روانشناسان، رنگ‌ها را محرک و عامل هیجان در افراد می‌دانند. به گونه‌ای که می‌توان با کاربرد مناسب در اشخاص هیجانی، ایجاد آرامش و در افراد که متحرک و بی‌انگیزه، ایجاد انگیزه نمود. خاصیت روانی و تأثیر درونی رنگ‌ها موجب شده است که در امور متعددی، این خاصیت مورد استفاده قرار گیرد. مثل تجارت و فروش محصولات و تولیدات مختلف، تبلیغات، پوشاک، فضا سازی محیط‌های مختلف اعم از اداری و حتی مهندسی یا کارگری و غیره. حال با این بیان طراح باید قبل از اینکه شروع به طراحی کند. باید شناخت کاملی از روند طراحی، محیط، افراد و کلیات طرح داشته باشد تا بتواند در ارائه طرحی قابل قبول که دارای مفاهیم رنگی منطقی‌تر موفق باشد.

^۶ ارگونومی (یا فاکتورهای انسانی) اصول علمی مرتبط با فهم تعامل بین انسان و سایر عناصر یک سیستم و حرفه‌ای است که شامل تئوریها، اصول و داده‌ها، و روشها برای طراحی مطابق با بهینه سازی آسایش و رفاه افراد و عملکرد کامل سیستم می‌باشد. واژه ارگونومی آمیزه‌ای از دو واژه یونانی ارگو (به معنی کار) و نوموس (به معنی قانون) است.

مفهوم رنگ در زندگی:

تحقیقات روانشناسان نشان می‌دهد که رنگ‌های مورد علاقه هر شخص نشان از روحیه و حالات روانی او دارد و می‌توان با کالبدشکافی رنگ‌ها به بیماری‌های روحی و روانی اشخاص پی برد. از سوی دیگر رنگ‌ها در درمان یا انرژی بخشی به انسان در گروه‌های سنی مختلف مؤثرند.

این نکته وجود دارد که نخستین موردی که باید به هنگام انتخاب الگوی رنگی برای محیط باید مدنظر داشت، شخصیت فرد، افراد و یا گروه هدف آن محیط است. همچنین باید برای درک مفهوم رنگ، رنگ دکوراسیون داخلی که انتخاب می‌شود سؤالاتی را نیز پاسخگو بود، همچون فعالیتی که در این محیط قرار است انجام شود چیست؟ رنگ‌های طبیعی که محیط را در سیطره خود قرار داده‌اند کدام رنگ‌ها می‌باشند؟ مقدار نور موجود در محیط چقدر است و یا اینکه این مکان اساساً مکانی است روشن و یا تاریک؟ شکل محیط، ارتفاع محیط، محیط کوچک به نظر برسد یا خیر؟ محیطی گرم باشد یا سرد؟ همه این‌ها و سؤالاتی از این قبیل در تأثیر انتخاب مفهومی رنگ برای محیطی مهم تلقی می‌شود؛ و همچنین بنا به گفته ایتن: عمیق‌ترین و واقعی‌ترین اسرار در رنگ‌ها نهفته است که حتی بسیاری برای چشم نامعلوم‌اند و تنها از طریق و درون مشاهده می‌شوند، بنابراین فرمول پذیر نیستند.

تأثیر رنگ بر مبنای دانش علمی:

در طراحی داخلی رنگ‌ها در دو بستر اصلی در محیط حضور می‌یابند:

۱- پوشش‌های اصلی فضاها شامل دیوارها، کف‌ها، سقف‌ها و درها.

۲- لوازم دکوراسیون شامل مبلمان، پرده‌ها، فرش و غیره.

در مقایسه این دو قالب باهم، به لحاظ نقش دکوراسیونی در محیط، پوشش‌های فضا از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشند چون نسبت به لوازم دکوراسیونی ثابت‌تر بوده و به‌گونه‌ای نقش پس‌زمینه را برای آن لوازم اجرا می‌کنند.

در میان این پوشش‌ها، دیوارها به جهت وسعت حضورشان در فضا جایگاه ویژه‌ای داشته و میزان تأثیرگذاریشان بر دیگر لوازم دکوراسیونی بسیار چشمگیرتر است. گذشته از موضوع تأثیر بر

روی دیگر لوازم محیط، دیوارها و رنگ انتخابشان در تغییر وسعت و نور فضا نیز بسیار مؤثر است.

تأثیر رنگ در معماری داخلی، طراحی داخلی:

قبل از پرداخت به فضای داخلی باید این را در نظر داشت که شکل‌گیری فضای معماران با توجه به ویژگی‌های کمی و کیفی آن فضاها صورت می‌گیرد. شاید قدیمی‌ترین مبحث موجود در شکل‌دهی و نقد یک فضا کالبدی معماران، چگونگی تقابل و هم‌جواری دو عامل شکل و عملکرد (ویژگی‌های کمی و کیفی) باشد. طراحی یک فضا که از طریق مرزهای ساختاری و تعامل انسان‌ها درون این مرزها ایجاد می‌شود. حال برای اینکه بتوان بر تأثیرات رنگ در دکوراسیون داخلی افزود باید موارد شناخت داخلی یک فضای معماران را دانست. تا از این شناخت قادر به انطباق ایده که تحت تأثیر مطالعات قبلی انجام پذیرفته است باشد. برای رنگ کاربردهای متفاوتی بیان شده است که می‌توان از آن:

الف) الگوی تک رنگ: در این الگو می‌توان از یک رنگ برای چیدمان محیط بهره برد.

ب) شیوه کنتراست: در این روش با استفاده از دو رنگ متضاد نظیر آبی و نارنجی می‌توان فضایی دلخواه ایجاد کرد.

ج) الگوی مشابه: در این روش اگر رنگ زرد را انتخاب می‌شود، می‌تواند برای تکمیل از رنگ‌های نارنجی بهره گرفت.

د) استفاده از رنگ‌های گوناگون: این شیوه گرچه الگویی رایج است، اما باید توجه داشت در این روش، هماهنگی رنگ‌ها دقیق صورت بگیرد تا از نظر زیباشناسی چشم‌نواز باشد.

اصول بیست‌گانه‌ای که برای طراحان و تصمیم‌گیرندگان در طراحی آرایه‌گری بسیار مهم است:

- ۱ - نقاشی کردن دیوارها، ۲- انتخاب وسایل به‌صورت جفت،
- ۳- استفاده از تزئینات طبیعی در خانه، ۴- جابجایی وسایل داخل منزل، ۵- استفاده از قاب عکس و انتخاب رنگ متناسب با رنگ دیوارها، ۶- استفاده از طیف رنگی جدید و متناسب برای در ورودی، ۷- استفاده از آینه‌های متناسب با فضای خانه،
- ۸- استفاده از وسایل هم‌شکل بر روی سطوح، ۹- استفاده از پارچه‌های معمولی و زیبا برای روکش مبل‌ها و صندلی‌ها،
- ۱۰- استفاده از یک سبد برای وسایلی که روی زمین پخش

می‌شوند، ۱۱- استفاده از تابلوهای جدید و زیبا، ۱۲- استفاده از قالیچه‌های متناسب با اصول چیدمان مبلمان، ۱۳- استفاده از نورپردازی‌های متناسب و متنوع، ۱۴- استفاده از پرده‌های بزرگ و زیبا برای پنجره‌ها خانه، ۱۵- استفاده از حوله‌های بارنگ‌های متناسب برای فصول مختلف جهت بالا بردن روحیه افراد، ۱۶- استفاده از رنگ جدید برای سقف، ۱۷- استفاده از رنگ بدی خاص برای کابینت‌های آشپزخانه، ۱۸- استفاده از رنگ‌بندی اتاق خواب‌ها و سرویس بهداشتی به صورت دوگانه یا چندگانه، ۱۹- ترکیب چند سبک دکوراسیون داخلی، ۲۰- استفاده از اشیاء دکوری بر روی شومینه؛ بنابراین با توجه به این مواردی که مطرح شد می‌توان به اهمیت رنگ از نظر طراحان مشهور در این زمینه پی برد.

نتیجه‌گیری:

رنگ‌ها مفهوم اشیاء، موقعیت‌ها و آنچه که با رنگ چه مستقیم و چه غیر مستقیم در ارتباط هستند را متناسب با رفتار درونی خودشان تغییر می‌دهند. در نتیجه می‌توان این‌گونه استنباط کرد که رنگ یک مفهوم داخلی از محیطی که در آن مورد استفاده قرار گرفته است را از خود به نمایش می‌گذارد. بنابراین در هنگام استفاده از رنگ در دکوراسیون داخلی باید به کلیه موارد از جمله جنسیت، فرهنگ و تمامی زوایای که رنگ را به آن گروه هدف مد نظر قرار می‌گیرد، توجه کافی مبذول داشت، تا بتوان از طریق این شناخت ارتباط کاربر با رنگ را بهبود بخشید. همچنین به علت آنکه معماری داخلی ارتباط مستقیم با افراد داشته در نتیجه می‌توان عنوان کرد که با روحیه انسان رابطه مستقیمی دارد و می‌توان تأثیرات عمیق‌تری را نیز بر روی کاربر خود داشته باشد. امروزه باید با نگاهی تازه تر به موضوع رنگ نگرست چرا که انسان فقط یک وجهه فیزیکی ساده که به جا و مکان نیاز داشته باشد، نیست. بلکه باید به پاسخ‌های روحی و حسی انسان اهمیت داده شود. در این بین علمی همچون علم ارگونومی به یاری انسان شتافته و مسائل مربوط به کاربرد لوازم را برای انسان را سهل‌تر نموده است. مفاهیم رنگی در برخورد با موضوع روح انسان مسئله‌ای مهم تلقی می‌شود که طراحان با در نظر گیری شناخت محیط و عوامل مربوط به کاربر یا گروه هدف می‌توانند معنای مفهومی رنگ را با در نظر گیری گروه هدف و کاربر بهبود بخشند.

بر طبق تحقیقات انجام یافته نه اصل را جهت بهبود مفهوم رنگ در دکوراسیون داخلی قابل ارائه برای طراحان است که می‌توان به ترتیب ذیل عنوان نمود:

۱. استفاده از رنگ‌های دارای احساس: رنگ‌هایی که ما می‌بینیم، بسیار تحت تأثیر احساسات ما هستند. هر رنگ متناسب با جایی که مورد استفاده قرار می‌گیرد بیانگر یک نوع احساسات است که منجر به بروز یک نوع رفتار مشخصی می‌گردد. از ابتدای دوران کودکی و از زمانی که ما اولین ادراکات رنگی خود را پیدا می‌کنیم، شروع به قانونمندی احساسات خود نسبت به رنگ‌ها در محیط می‌کنیم، که در دوران بزرگ سالی نیز این تأثیرات کودکی کاربرد بسزایی می‌یابد. مثلاً آبی و قرمز پر توجه‌ترین رنگ‌ها در دوران کودکی هستند.

۲. کاربرد رنگ‌ها بر مبنای تصورات فرهنگی هر جامعه متناسب با خود: پیش زمینه‌های فرهنگی و سنت‌ها، همچنین آموخته‌های کنشی و واکنشی افراد بر مبنای فرهنگ هر نقطه از مکانی که افراد در آن زندگی می‌کنند بسیار تأثیر گذار بر روی رنگ‌ها است. مثلاً عرفان هندی اعتقاد دارد سبز، رنگی است که هارمونی به ارمغان می‌آورد. اگر با این عقیده که رنگ سبز، بیانگر هارمونی است، بزرگ شده‌اید، این خانواده رنگ می‌تواند واکنش‌های مثبت را در شما بر انگیزد در نتیجه از این رنگ بر مبنای اعتقادات درونی برخوردار شده‌اید از فرهنگ را می‌توان در دکوراسیون داخلی خود مورد استفاده قرار دهید.

۳. کاربرد رنگ سفید در دکوراسیون: امروزه نه تنها سفید در تی شرت گرفته تا لباس عروس مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه در هواپیما و محصولات صنعتی نیز استفاده می‌شود. این تغییر ذائقه در سلیقه در بیشتر فرهنگ‌هایی که کمتر به گذشته پایبند می‌باشند و بیشتر آماده پذیرش تغییرات هستند که در این بین جوان ترها درصد بالایی از این گروه را به خود اختصاص می‌دهند.

۴. استفاده از رنگ‌های محرک روحی و روانی: در میان تقابل فرهنگ‌ها یکسری قوانین عمومی وجود دارد که از واکنش‌های افراد نسبت به رنگ به وجود می‌آید. که عمدتاً به دلیل ارتباطات و واکنش‌های روحی، روانی نسبت به رنگ است که جهانی هستند. ارتباطات روانی که به شروع تاریخ باز می‌گردند، بحث ارتباط قرمز با خون و آتش را پیش می‌کشد که دو جزء مهم و ضروری برای بقای زندگی است. به مرور زمان، انسان تحت تأثیر واکنش‌ها نسبت به رنگ قرار گرفته است، گرچه نمی‌توان لزوماً از رنگ قرمز فرار کنیم ولی باید در دکوراسیون به آن‌ها توجه شود.

۵. کنار هم قرار دادن رنگ‌ها: رنگ‌ها نمی‌توانند بدون در نظرگیری محیط اطراف در دکوراسیون انتخاب شوند. لازم است در فضایی که رنگ‌ها مورد استفاده قرار خواهند گرفت تمام محیط و فضا مورد بررسی و رسیدگی قرار گیرد. رنگ‌های مرتبط چه مستقیم و چه غیر مستقیم می‌توانند اثرات قوی روی یکدیگر داشته باشند، بنابراین پیش بینی و کنترل اندرکنش و تداخل و تأثیر متقابل و تعامل آن‌ها مهم است.

۶. استفاده از رنگ‌های مات: به خودی خود، تعداد زیادی از رنگ‌های مات اغلب خنثی به نظر می‌رسند. با این حال وقتی در مکانی تباین رنگ‌ها وجود دارد، رنگ‌های مات به صورت رنگ‌های زنده و قوی جلوه می‌نمایند. رنگ مشابه و متقابل با دو رنگ زمینه باعث تغییر در لونی (Hue) که به نظر می‌رسد، می‌شود. خاکستری سرد در مقابل با سفید گرم به نظر می‌آید.

۷. پایین نگه داشتن ارزش رنگی در دکوراسیون: روشنی یا تاریکی یک رنگ، ارزش رنگی نامیده می‌شود. تنوع در طراحی یا چیدمان روشنی به تاریکی در یک رنگ الگوی ارزش ایجاد می‌کند. پایین نگاه داشتن الگوی ارزشی در یک دکوراسیون، باعث ایجاد تصویری لطیف و ملایم می‌شود که ساکن و آرام جلوه می‌کند. رنگ‌های نزدیک به این ارزش، حاشیه‌های ملایم در خود دارند و در عین حال حسی هیجان انگیز در ظاهر و تغییرات محسوسی در ارزش دارند.

۸. استفاده کردن از نور برای جلوه‌های رنگی: با استفاده از نورهای ترکیبی می‌توان جذابیت و زیبایی رنگ‌ها را در فضا بیشتر کرد. نورپردازی سقفی یا همان لوسترها، چراغ‌های زمینی یا رومی‌زی مانند انواع آباژورها، نورپردازی رو به بالا و نورپردازی متمرکز که برای روشن کردن آثار هنری استفاده می‌شود و همچنین شمع‌های متعدد از جمله انواع مهم نورپردازی هستند که باید برای راحتی و زیبایی فضا در دکوراسیون فضا گنجانده شوند و می‌توانند جلوه رنگی مناسبی ایجاد کنند

۹. ارگونومی رنگ: ارگونومی رنگ با ملاک‌هایی همچون ایمنی، شرایط دید خوب، دوام و بقای با توجه به ماهیت موضوع مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، بنابراین می‌توان در بحث دکوراسیون این مورد را بررسی کرد:

*ایمنی: ایمنی را می‌توان با انتخاب صحیح رنگ، به منظور افزایش قابلیت دیده شده اجرایی که پتانسیل خطر دارند فراهم کرد. با قرار دادن المان‌های متحرک یا خطرناک در کانون توجه به وسیله رنگ‌های روشن و زنده این امر تحقق پیدا می‌کند، به گونه‌ای که همواره با محیط اطراف خود کنتراست ایجاد کند.

*قابلیت دیده شدن: در دکوراسیون‌های ظریف که شناسایی و تشخیص دقیقی را می‌طلبد، کنتراست روشنائی در سطح کار باید به حداکثر میزان خود برسد و در محیط اطراف سطح کار به حداقل این میزان مثلاً در مورد مطالعه یک کتاب روی میزی، لازم است که در سطح کتاب، بیشترین کنتراست را داشته باشیم. اما این کنتراست بین صفحات کتاب از سطح میز باید به حداقل برسد. به همین دلیل میزها باید دارای سطح نسبتاً روشنی باشند

*دوام و بقا: اکثر فضاها در معرض عوامل آلوده کننده بسیار قرار دارند و این در حالی است که شرایط محیط را باید متناسب با دکوراسیون سنجید و بر مبنای آن رنگی را در نظر گرفت که توان دوام رنگ‌ها در آن زیاد باشد.

بنابراین وظیفه طراحان دکوراسیون داخلی این است که از تأثیرات ادراکی و فیزیولوژیکی رنگ‌ها و همچنین معانی متفاوت رنگ‌ها متناسب با مناطق جغرافیای مختلف و همچنین مسائل زیبایی‌شناسی و محدودیت‌های استفاده رنگ آگاه باشند. طراحان نیازمند بهره‌گیری از تحقیقات گسترده بر مبنای گروه هدف که برایشان می‌خواهند اقدام به طراحی کنند، هستند. این شناخت باید قبل از ارائه طراحی انجام پذیرد، به گونه‌ای که طرح اولیه همگام با اطلاعات به دست آمده باشد نه در برخورد با قدرت نرم‌افزاری و دستی بلکه باید دارای پشتوانه‌ای محکم اطلاعاتی و علمی باشد. همچنین روش‌هایی قدیمی را در دکوراسیون داخلی کنار گذاشته و متناسب با علم روز و بر مبنای شناخت و با اتکا بر خلاقیت طراح اقدام به کار و طراحی دکوراسیون شود.

منابع:

- ۱- دهخدا، ع، «لغت‌نامه‌ی دهخدا» چاپ ۳۳، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۳
 - ۲- کندی، معصومه، نقش نور در معماری اسلامی و کاربرد آن در شهرسازی، همایش ملی معماری و شهرسازی ایرانی اسلامی، ۱۳۹۱
 - ۳- عیدی، زهره، علیدوست، پریناز، دراج، پریسا، موسیقی رنگ در دکوراسیون داخلی، سومین همایش ملی معماری داخلی و دکوراسیون، ۱۳۹۲
 - ۴- موعودی، محمدمین، کاربرد رنگ در ارگونومی، چاپ اول، انتشارات حس برتر، ۱۳۷۹
 - ۵- یوهان، ایتن، مترجم: شروه، عربعلی، هنر رنگ، چاپ هشتم، انتشارات یساولی، ۱۳۹۰
 - ۶- ایتن، ج، «کتاب رنگ» محمد حسین حلیمی، چاپ ۸، انتشارات سازمان چاپ و انتشارات، تهران، سال ۱۳۸۴
 - ۷- سیوتی، گرگوری. (۱۳۹۲) روانشناسی رنگ در بازاریابی و برندسازی. دنیای اقتصاد، ۳۰
 - ۸- احمدی، محمد. (۱۳۸۴) رنگ در بسته بندی. همایش بسته بندی، صادرات و تجارت. تهران: سازمان گسترش صادرات.
 - ۹- محمدی فر، یوسف. (۱۳۹۱). تاثیر رنگها در اثر بخشی تبلیغات. بازیابی از. www.Banik.ir
 - ۱۰- صدیق-سعید، حسنی فیض آبادی علیرضا، مهندسی انسانی و نقش آن در طراحی معماری و صنعت ساختمان - همایش ملی ارگونومی در صنعت تولید
 - ۱۱- اصول و مبانی رنگ شناسی در معماری و شهر سازی، کوروش محمودی و امیر شکیبا منش، انتشارات هله، چاپ اول ۱۳۸۴، تهران
 - ۱۲- کاپستیک، جوانا، مریل لوید (۱۳۸۵)، رنگ در دکوراسیون و طراحی داخلی، ترجمه فرزانه سالمی، نشر پشتون، چاپ اول، تهران.
 - ۱۳- یآوری، حسین (۱۳۸۴)، مبانی شناخت قالی ایران، انتشارات شادرنگ، چاپ اول، تهران.
 - ۱۴- حسینی راد، عبدالمجید (۱۳۸۴)، مبانی هنرهای تجسمی، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران، تهران.
 - ۱۵- گرجی مهربانی، یوسف- صالح آهنگر، مژگان- تأثیر رنگ در طراحی بخش بستری بیمارستانها-نشریه علمی-پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران-شماره ۶، پاییز و زمستان ۱۳۹۲
- ۱۶- Ergonomic checkpoints : practical and easy-to-implement solutions for improving safety, heal and working conditions , 2nd ed, 2010.
- ۱۷- Jo edge k. (2003) , "Wall color of patient`s room: Effects on recovery". University of Florida. http://etd.fcla.edu/UF/UFE0000857/edge_k.pdf. Available from: [www:ufdc.ufl.edu/UFE000010000857](http://www.ufdc.ufl.edu/UFE000010000857)
Date access: 20/3/2014
- ۱۸- Park, J. G. (2009) , "Color perception in pediatric patient room design: Healthy children vs. pediatric patients". Health Environments Research and Design, 28-6, (3) 2.
- ۱۹- Demarco Alison & Clarke Nichol. (2001) , "An interview with Alison Demarco and Nichol Clarke: light and colour therapy explained". Complementary Therapies in Nursing and Midwifery. 103-7:95
- ۲۰- Birren Faber, (1961) , "Color Psychology and Color Therapy". New Hyde Park: University Books, Inc.